

arguivo paulo freire

”

...En voi välttää pysyvästi kriittistä asennetta sitä kohtaan, mitä kutsuisin uusliberalismin ikeeksi, ja mihin liittyy kyyninen fatalismi ja pyrkimys torjua oikeutemme unelmoida toisin, unelmoida utopiasta. Kammoni uusliberalismia kohtaan selittää osaltaan oikeutettua vihaani kun puhun epäoikeudenmukaisuuksista, joihin ihmiskunnan kaatopaikkojen asukkaat on tuomittu. Se selittää myös täydellisen haluttomuuteni minikäänlaisen puolueettomuuden teeskentelyyn. En ole puolueeton tai objektiivinen; en tosiseikkojen ja tapahtumien paikallaanoleva tarkastelija. (...) Tämä ei ole kuitenkaan estänyt minua omaksu-
masta aina ankaran eettistä positiota. Jokainen, joka tarkastelee asioita, tekee sen jostakin näkökulmasta. Eikä tämä välttämättä tarkoita sitä, että tarkkailijan asema on erheellinen. Erhe se on silloin, jos hänestä tulee dogmaattinen oman näkökulmansa suhteen ja hän unohtaa, että edes varmuus oikeassa olemisesta ei tarkoita, että oma asema olisi aina eettisesti perusteltu. Oma näkökulmani on ”maan osattomien”, ulos suljettujen.

•••

Haluaisin painottaa opettajien eettistä vastuullisuutta professionimme harjoittamisessa. Ja tämä koskee myös niitä, jotka nyt vasta koulutautuvat opettajiksi. (...) Opettajaksi valmistautumista ei pitäisi koskaan latis-
taa pelkäksi harjoitteluksi. Pikemmin siinä pitäisi edetä yli teknisen valmentautumisen ja tulla juurrutetuksi sekä minuuksien että historian eettiseen muovautumiseen. On tärkeää tehdä selväksi, etten puhu sellaisesta rajoittuneesta etiikasta, joka tottelee vain

taloudellisen voiton lakia – sananmukaisesti markkinoiden etiikasta. Näyttää siltä, että nyt vallitsee maailmanlaajuinen taipumus hyväksyä Uuden Maailmanjärjestyksen ankarat vaatimukset luonnollisiksi ja vääjäämättömiksi. Yksi puhujista taannoisessa kansalaisjärjestöjen (NGO's) kansainvälisessä kokoontumisessa mainitsi kuul-
leensa sen useasti ensimmäisessä maailmas-
sa toistellun mielipiteen, että kolmannen maailman ripulia sairastavia lapsia ei pitäisi pelastaa koska näin ainoastaan pidennämme sellaista elämää, joka on tuomittu kurjuuteen ja kärsimykseen. En selvästikään puhu tällaisen etiikan puolesta. Puhun päinvastoin yleismaailmallisesta ihmisyyden etiikasta, joka ei epäröi tuomita juuri lainaamani kaltaista ideologista puhetapaa.

•••

[O]len ehdottoman vakuuttunut kasvatus-
toiminnan eettisestä luonteesta, niin kauan kuin kasvatus on erityislaatuisesti inhimil-
listä toimintaa. Kun totuus on se, että jokainen maa planeetallamme tulee entistä enemmän markkinoiden etiikan tukahdut-
tamaksi, vaikuttaa siltä, että kaikki mitä ikinä teemmekin universaalia ihmisyyden etiikkaa edistääksemme on kovin vähäistä verrattuna siihen, mitä olisi tehtävä. Voimme pitää itseämme päätöstemme, etsintämme, valintakykymme subjekteina – eli historiallisina subjekteina, maailmaa muuttamaan kykenevinä ihmisinä – vain jos olemme eettisyyteen sidoksissa. Tässä mie-
lessä on myös mahdollista irrottautua eetti-
syyden perustasta ja niinkin voidaan valita. Mutta se ei ole hyve, emmekä voi sitä hyväksyä.

•••

Kun puhun yleismaailmallisesta ihmisyyden etiikasta, tarkoitan jotakin ehdottomasti korvaamatonta inhimillisen elämän ja sosiaalisen kanssakäymisen kannalta. Väittäessäni näin, olen tietoinen niiden kriittisistä äänistä, jotka tietämättä sitä, mistä minä tulen, pitävät minua hyväuskoi-
sena ja idealistisena. Vakavasti ottaen puhun yleismaailmallisesta ihmisyyden eti-
kasta samalla tavoin kuin puhun ihmisen ontologisesta kutsumuksesta, joka kutsuu meidät ulos itsestämme ja itseme tuolle puolen. Tai kuten puhun olemuksestamme jonakin yhteiskunnallisesti ja historiallisesti rakentuneena eikä vain yksinkertaisesti *a priori* täälläolevana. Kyseessä on olento, joka syntyy historian kohdusta, mutta joka olevaksi tuleminen prosessissa sisällyttää itseensä tiettyjä perustavia arkkityyppejä, joita ilman olisi mahdotonta tunnistaa inhimillistä läsnäoloamme maailmassa jokikin ainutkertaiseksi ja alkuperäiseksi. Maailmassa olemisemme on paljon enemmän kuin vain ”olemista”. Se on ”läsnä-
olo”, joka toteutuu suhteessa maailmaan ja

suhteessa toisiin. ”Läsnäoloa”, joka tunnus-
taessaan toisen läsnäolon ”ei minänä” tun-
nistaa oman itsensä. ”Läsnäoloa”, joka voi pohtia itseään, tietää itsensä läsnäolevana, voi tarttua asioihin, muuttaa, puhua siitä mitä tekee, mutta myös harkita, verrata, arvioida, arvottaa, valita, luopua ja unel-
moida. Eettisyyden vääjäämättömyys pakottautuu esiin juuri valinnan, arvioin-
nin, vapauden, luopumisen, alueella. Tässä mielessä sidoksaisuutemme eettisyy-
teen on väistämätöntä, joskin sidoksen rikkominen on myös mahdollista. Ja rikko-
mista tapahtuu. Sitä ei silti voi pitää arvona edes silloin kun se on valinnan seurausta. (...)

Totta puhuen olisi käsittämätöntä jos tietoisuus joka minulla on omasta läsnä-
olostani maailmassa ei samanaikaisesti olisi merkki siitä, että olen itse osallisena tuon läsnäolon rakentumiseen. Siinä määrin kuin olen tietoinen läsnäolija maailmassa, en voi toivoa pääseväni pakoon eettistä vastuuta omista teoistani maailmassa. Jos olisin vain geneettisen, kulttuurisen tai luokkaperustaisen determinaatoin tuotetta, minulla ei olisi vastuuta teoistani eikä olisi mahdollista puhua etiikasta. Tietenkään tämä oletus vastuustamme ei merkitse ettemme olisi geneettisesti, kulttuurisesti ja yhteiskunnallisesti ehdollistettuja. Se mer-
kitsee, että tiedämme olevamme *ehdollistet-
tuja*, mutta emme *määrättyjä*. Se merkitsee sen tunnistamista, että Historia on mahdollisuuksia täynnä olevaa aikaa eikä helytmättömän kohtalon määräämä – että tulevaisuus on *problemaattinen* eikä vielä ratkaistu, fatalistisesti.

•••

Ajassamme on paljon fatalismia. Ajassam-
me on fatalismin jähmettävä ideologiaa ja sen häilyvästä postmodernia pragmatismia, joka inträä ettemme voi tehdä mitään muuttaaksemme sosiohistoriallisen ja kult-
tuurisen todellisuuden kulkua koska tällai-
nen maailma kerta kaikkiaan on. Sellaisen fatalismin hallitsevin nykyinen muoto on uusliberalismi. Siinä meidät johdetaan ajattelemaan, että globaalin mittakaavan massatyöttömyys on ”vuosisadan lopun” väistämättömyys. Tuollaisen ideologian näkökulmasta on vain yksi reitti avoimna kasvatustoiminnalle: sopeuttaa oppilas siihen mikä on välttämätöntä, siihen mitä ei voi muuttaa. Sen mukaan tärkeää on tekninen koulutus, joka auttaa oppilasta sopeutumaan ja siten selviytymään. Kirjani, jonka nyt tarjoan niille, jotka ovat aiheesta kiinnostuneet, on päättäväinen EI ideo-
logialle joka näin halventaa ja torjuu ihmisyytemme.”

Otteet Paulo Freiren teoksesta *Pedagogy of Freedom*, ”Introductory reflections”. Rowman & Littlefield Publ., 1998, s. 22–27. Suomentanut Tuukka Tomperi.